मराठा विद्या प्रसारक समाज नाशिक

गुरुवर्य मामासाहेब दांडेकर कला, भगवंतराव वाजे वाणिज्य आणि विज्ञान महाविदयालय, सिन्नर जि. नाशिक. **आणि** सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ गुणवत्ता सुधार योजना यांच्या संयुक्त विद्यमानाने आयोजित राज्यशास्त्र, अर्थशास्त्र, इतिहास, संरक्षणशास्त्र व आय.क्यु.ए.सी. विभागातंर्गत आंतरविद्याशाखीय एकदिवशीय राज्यस्तरीय चर्चासत्र

"महाराष्ट्रातील आदिवासी चळवळी चर्चासत्र अहवाल"

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ गुणवत्ता सुधार योजनेअंतर्गत व महाविद्यालयातील **राज्यशास्त्र, इतिहास, अर्थशास्त्र, संरक्षणशास्त्र, आय.क्यू.ए.सी. विभागांच्या** वतीने **"महाराष्ट्रातील आदिवासी चळवळी"** या आंतरविद्याशाखीय शिर्षकाखाली एकदिवशीय राज्यस्तरीय चर्चासत्राचे **शनिवार दि. २४/०२/२०१८** रोजी यशस्वीपणे संपन्न झाले. या चर्चासत्राचे उद्घाटन मविप्र समाज संस्थेचे चिटणीस डॉ.सुनिल ढिकले यांच्या हस्ते झाले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष संस्थेचे संचालक मा. श्री.हेमंतनाना वाजे होते. सदर कार्यक्रमाप्रसंगी व्यासपीठावर जेष्ठ आदिवासी साहित्यिक डॉ.विनायक तुमराम प्रमुख बीजभाषक म्हणून तर डॉ.पी.डी.देवरे, डॉ.प्रशांत अमृतकर, श्री. मुकुंद दिक्षीत डॉ. पी.ए.घोष, प्राचार्य डॉ.जे.डी.सोनखासकर डॉ.व्ही.डी.कापडी, प्रा. उपप्राचार्य आर.व्ही.पवार, समन्वयक प्रा. ए.ए.पोटे, संयोजक, प्रा.एस.के.आवारे, डॉ. एस.एन पगार, प्रा.आर.डी.आगवाने, डॉ.अमोल काटेगावकर उपस्थित होते.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक प्राचार्य डॉ.जे.डी.सोनखासकर यांनी केले या प्रसंगी त्यांनी चर्चासत्राची भुमिका व उद्देश स्पष्ट करतांना म्हटले की, आदिवासींचे प्रश्न त्यांच्यापुरते मर्यादित नसून ते तुमचे आमचे आहेत असे जोपर्यंत वाटत नाही तोपर्यंत ते सुटणार नाहीत. शासनाने आदिवासींच्या शिक्षण, आरोग्य, दळणवळण, त्यांचे सर्व मानवी अधिकार याकडे अधिक लक्ष दिले पाहिजे. आदिवासी महिलांना राजकारणात आरक्षण दिलेले असुनसुध्दा त्याची योग्य आणि वास्तविक अमलबजावणी होत नाही. त्यामुळे योग्य ते उपाय करणे गरजेचे आहे. कार्यक्रमाचे उद्घाटक व मविप्र समाज संस्थेचे चिटणीस डॉ.सुनिल ढिकले यांनी आपल्या भाषणात अलिकडे आदिवासी समाजाकडे बघण्याचा दृष्टीकोन बदलने गरजेचे आहे. त्यासाठी त्यांना पायाभूत सुविधा व दैनंदिन गरजा उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे. तरच आदिवासी समाजआपल्या बरोबर सन्मानाने जगू शकेल. आदिवासी समाजाला रोजगार उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष संस्थेचे संचालक मा. श्री.हेमंतनाना वाजे यांनी अध्यक्षीय मनोगतातून छत्रपति शिवाजी महाराजांना औरंगजेबाच्या विरूध्द लढतांना तसेच भारताच्या स्वातंत्र्य चळवळीत आदिवासी समाजाचे योगदान मोलाचे आहे.

बीजभाषणात डॉ.विनायक तुमराम यांनी आदिवासी समाजाच्या चळवळींची ऐतिहासिक, सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी या विषयावर आपले विचार मांडले. असे म्हटले की आदिवासी समाजाचे प्रश्न सोडवायचे असतील तर आधुनिक काळात आदिवासी संकल्पना समजून घेणे काळाची गरज आहे. जगाच्या इतिहासात आदिवासींचे कार्य उल्लेखनीय ठरले आहे. आदिवासीचा इतिहास, सामाजिक, अर्थिक, राजकीय व भौगोलिक प्रश्न समजून घेउनच त्यांना सद्यकालीन समाजप्रवाहाबरोबर आणले पाहिजे यासाठी त्यांच्या विषयी आखलेल्या योजना ध्येय धोरणे प्रत्यक्ष अमलात आणणे गरजेचे आहे. हे निष्पन्न झाले तरच चर्चासत्र यशस्वी होइल. आदिवासी समाजाच्या विविध बोली, भाषा, परंपरा, चालीरीती आजही टिकून आहेत. त्याठिकाणी वैचारिक व सांस्कृतिक देवाण घेवाण झाली पाहिजे कारण अशा सांस्कृतिक चळवळीतून मानवी जीवनाच्या समस्या व त्यावर उपाय योजना आखल्या जातात. शैक्षणिक चळवळीचा परिणाम त्यांची विचार पद्धती व जीवनमानात सुधारणा झाली. परंतु आदिवासी समाज हा दुर्गम अशा डोंगराळ प्रदेशात राहत असल्याने अनेक समस्यासह आदिवासी समाज अलीकडे जाणीवयुक्त संघर्ष करताना दिसतो.

दुसऱ्या सत्राच्या अध्यक्ष म्हणून जेष्ठ अभ्यासक डॉ.पी.डी.देवरे तर विषय तज्ञ म्हणून डॉ.प्रशांत अमृतकर यांनी महाराष्ट्रातील आदिवासी समुहाचा राजकीय व सामाजिक विकासात्मक वाटचालीविषयी आपली भुमिका स्पष्ट केली आदिवासी समाज हा अज्ञान, अशिक्षित, अंधश्रध्दाळू, रुढी, परंपरा यामध्ये आजही गुरफटलेला आहे. आदिवासींना इतर नागरिकांप्रमाणे जीवन जगता यावे, त्यांना मानवी हक्कांचा उपभोग घेता यावा, यासाठी सर्व पूरक सुविधा पुरविण्याचा प्रयत्न आजही स्वातंत्र्योत्तर काळापासून सुरु आहे. मात्र भ्रष्टाचार , निरक्षरता, नेतृत्वहिनता, व्यसनाधिनता, वेठबिगारी, कुपोषण, राजकीय उदासिनता, प्रभावी संघटनांचा अभाव इ.त्यामुळे आदिवासी समाज आपले हक्क, अधिकार यांपासून अनभिज्ञ आहे. परिणामी सत्तेसाठीची राजकीय साठेमारी आणि मुलभूत हक्कांबाबतच्या समस्या, प्रश्न यांच्या जात्यात